

Verlag bezoek aan de expo Joan Mirò in 'Beelden aan Zee' (Scheveningen) en Michaël Borremans in Voorlinden. (Wassenaar)

Op zondag 8/12/2024 trokken we met 45 leden van de Vrienden van de Academie naar Nederland voor een dagje cultuursnuiven. We stopten eerst bij het mooie museum 'Beelden aan Zee' in Scheveningen voor een portie beeldhouwkunst van de bovenste plank: Mirò op zijn best! Na de lekkere broodjeslunch trokken we naar Museum Voorlinden in Wassenaar om de Belgische topper Michaël Borremans te bewonderen. Ook hier keken we onze ogen uit en keerden we met een verzadigd gevoel weer naar Lier.

Het museum 'Beelden aan Zee' in Scheveningen is een prachtige en erg ruime locatie die optimaal inspeelt op lichtinval van buitenaf, dankzij de grote lichtkoepels in het dak. Daardoor krijgen de kunstwerken een extra dimensie. De gidsen die ons doorheen de expo begeleidden, waren absoluut een meerwaarde!

Ik ben ervan overtuigd dat de Spaanse kunstenaar Joan Mirò (Barcelona - 1893-1983) tot de verbeelding spreekt, alleen al bij het vernoemen van zijn naam. We kennen hem zeker als de bedenker en maker van de kleurrijke kolossale beelden die je in tal van wereldsteden als Parijs, Chicago, Houston en thuisstad Barcelona kan terugvinden. Maar hij is meer dan dat: 'Sculptures' in Beelden aan Zee wil een eerbetoon brengen aan de creativiteit van Miró en hoe hij steeds de grenzen van zijn kunst heeft verlegd. Een overzicht van de 55 tentoongestelde werken maken zou ons te vér leiden, daarom deze poging ...

De eerste beeldhouwwerken van Mirò waren gemaakt uit klei die hij later beschilderde. We zien hiervan enkele voorbeelden die ons doen denken aan de primitieve Inca-kunst. De werken getuigen ook van de kracht om beeldhouwkunst en schilderkunst met elkaar te verbinden. Later werkt hij met brons die hij een unieke patina geeft door verf of een speciale oppervlaktestructuur te gebruiken, zodat de textuur van het beeld een extra dimensie krijgt.

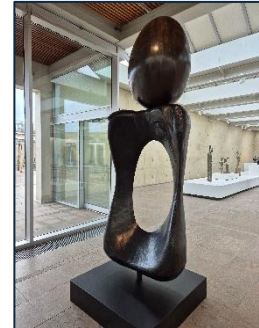
Mirò zette zijn eerste stappen in de beeldhouwkunst in het eerste kwart van de 20^e eeuw. Hij maakte al furore met zijn kleurrijke surrealistische schilderijen, maar wilde nu een kunstvorm gebruiken waarin hij zijn liefde voor assemblage kon botvieren. Hij maakt nl. gretig gebruik van het integreren van natuurlijke objecten als takken, schelpen, kalebassen, boomstronken of ander organisch materiaal in zijn werk. Hij schuwt ook niet het gebruik van alledaagse objecten zoals krukjes, keukenmateriaal, afval of afgeleefde voorwerpen, etc. We zien dit bv. in de gigantische, gekleurde wasknijper die hij met primaire kleuren extra aandikt. Of wat dacht u van de verrassende combinatie van de verbronsde schuurspons en de shampoofles? De kalebas is eveneens een veelgebruikt onderdeel in zijn werken. Eerst is het een buik, dan weer een hoofd of het wordt weer op een andere manier geïntegreerd. 'Maternité' is wellicht het mooiste voorbeeld:

de voorstelling van een moeder met kind, waar de foetus in de kalebas-buik groeit, is werkelijk adembenemend.

Mirò gaat ook symboliek niet uit de weg. Een mooi voorbeeld hiervan is de compositie met de barkrukken en het ei. Een ander opvallend stuk is de boomstronk met de fonduevorken die het haar van het personage moeten voorstellen.

Steeds terugkerende thema's in zijn werken zijn vrouwelijke vormen met alle mogelijke rondingen en vogels. Wat de vrouwenfiguren betreft, spreekt zeker het balancerende hoofd op romp 'Monument Femme' (nr 1 in de brochure) tot de verbeelding. De romp is een uitgehold stuk zeep dat het balancerende hoofd moet zien te dragen. Het lijkt alsof het ovale hoofd een 'tegenhanger' heeft in het gat in het stuk zeep, maar er wél elk moment kan afvallen.

Een tweede magische voorstelling is 'Femme/Woman' (nr 5 in de brochure), waar Mirò 2 gigantische bollen (billen? borsten?) met hoofd naar alle kanten lijkt te draaien. Opvallend is de traanvormige opening die het beeld lijkt te transformeren tot een indrukwekkend eerbetoon aan de vrouwelijkheid.

Zijn voorliefde voor vogels is zeker te merken in verschillende voorstellingen van bronzen zon- en maanvogels. Ook hier lijkt hij zijn inspiratie gehaald te hebben bij precolumbiaanse kunst. Hij gebruikt ook stenen die hij vaak gewoon buiten vond als basis voor de uitbeelding van zijn vogelfiguren. Het meest tot de verbeelding sprekende werk is hier zeker de combinatie met het melkkrukje en het deksel van een doos. Miró maakt een speels en energiek stuk in brons dat de vogel en de vrouw prachtig verenigt.

Ook vermeldenswaard is de ludieke hond en de reeks hoofden die in verschillende formaten, combinaties en afmetingen worden afgebeeld. En uiteraard kan je niet om zijn haast kinderlijke en felgekleurde afbeeldingen van menselijke figuren heen.

Na Miró komen we in dit museum nog Jean Arp tegen. Het 'van deze Nederlandse kunstenaar (1886-1966) is een mooie voorstelling die de natuur in de kunst lijkt op te nemen. Zijn werken zijn meestal in gips gemaakt die hij na het gieten bewerkt. Arp creëerde vormen die aan menselijke figuren doen denken, die hij dan allerlei draaiingen geeft. We zien hier een 20-tal voorbeelden die door de curator zo zijn geplaatst dat het lijkt alsof je door een versteend woud wandelt. Een unieke inzicht in het atelier van deze veelzijdige Nederlander!

In Museum Voorlinden in Wassenaar konden we eerst kennis maken met de expo 'Cloudwalker', een verzameling performance-kunst van verschillende artiesten. In zaal 1 neemt Abraham Poincheval ons mee voor een 'Walk on Clouds', waarin hij zijn droom om boven boomkruinen, heuveltoppen en landschappen te kunnen 'stappen' wil waarmaken. We zien een filmisch verslag van zijn voetreis die hij hangend onder de gondel van een luchtballon maakte. Indrukwekkend!

Zaal 2 brengt ons in een wereld die nog hoger is dan de wolken, nl de sterrenhemel. Ann Veronica Janssens werkt met hallogeenlampen, filters en een rookmachine om ons in deze ruimte binnen te leiden en ons zo naar de sterren leidt.

In zaal 3 vinden we een installatie van Roger Hiorns die een ware oefening van de zwaartekracht is: uit 3 roestvrijstalen vaatjes komt langzaam schuim omhoog... tot die valt.

Ook Ian Fisher heeft een passie voor wolken, die hij afbeeldt alsof je ertussen staat in plaats van eronder. Zijn olieverfwerken op groot formaat geven de wolken op een hyperrealistische manier weer om de grootsheid van het wolkendek te vangen.

In zaal 4 speelt fluo de hoofdrol en worden veelkleurige regenbogen afgebeeld naast een aquarium waar je scheikundige fenomenen kan bewonderen.

In zaal 5 valt de enorme installatie met waterzakjes van Michel François op. Indrukwekkend hoe deze kunstenaar 500 liter water samenbrengt in een alledaagse 'drager' als een luster.

Johannes Langkamp vormt dan weer met 2 diagonale buizen in een houten kader en een reeks katrollen die aangedreven zijn door een motor, een mooie installatie die je even laat stil staan. Je ziet voor je ogen dat de vierkanten groter of kleiner worden... of is het slechts een illusie?

In zaal 6 zien we een ander voorbeeld van bewegende kunst terwijl we voor de draaiende kruisjes van Gerhard von Graevenitz staan. Leuk tussendoortje is of je kan inschatten hoe snel en op welke plaats er weer een kruisje zal verdraaien.

Zaal 7 dompelt je onder in een kamer met hangende gekleurde lichtbronnen. Anish Kapoor wil leegte opvullen tot een ruimte tot die vol is van wat er niet is. Erg speels en kleurrijk!

Na dit eerder ludieke intermezzo komen we bij de hoofdschotel van ons bezoek aan Voorlinden: de expo die gewijd is aan Michaël Borremans (°1963). Deze veelzijdige moderne kunstenaar beheerst de oude technieken, maar past ze toe als een unieke 'taal' in tekeningen, schilderijen, sculpturen, film en fotografie. Hij heeft een voorliefde voor het absurde en theatrale en dat zullen we in deze expo nog aan bod zien komen.

In 'A Confrontation at the Zoo' ligt de focus énkél en alleen op de olieverfschilderijen van onze landgenoot en dat blijkt een unicum te zijn. De olieverftechniek doet denken aan de 'oude meesters', maar door de surreële insteek van Borremans zitten we daar toch ook weer vër vandaan.

Elke zaal belicht een ander thema en is een bloemlezing van zijn oeuvre, maar een chronologie past hier niet.

Zaal 1 belicht 'Afstandelijkheid'. In deze werken is de dood aanwezig, is de sterfelijkheid haast tastbaar en tref je die aan in 'levende' vormen. We bekijken The Sleeper, waar je een schijnbaar slapend kind ziet, maar waar enkel het hoofdje duidelijk is weergegeven en de rest van het lichaam als het ware weggeveegd is. Onze impuls is geen rouw, maar eerder irritatie.

Ook bij 'Mask' ondervind je een gelijkaardig gevoel, omdat de kleuren een beetje zijn uitgeveegd.

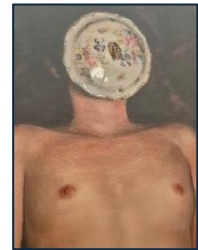
In zaal 2 is het thema 'Herhaling'. Hier zien we enkele series van telkens schijnbaar dezelfde portretten. Maar... als je goed kijkt, zie je dat ze soms qua formaat afwijken of dat de gezichtsuitdrukking van de personages wel eens verandert. Er schuilt steeds iets 'ongemakkelijks' in deze werken.

'Jam' is een voorbeeld van zo een reeks : een meisje eet een boterham besmeerd met jam. De portretten lijken een zekere agressie uit te stralen door de bloedrode kleur van de jam.

Ook 'Coloured Cones' is een voorbeeld van herhaling, alleen is de vorm en de (zijden) structuur nu gelijkend en herhaald, maar is de kleur telkens weer anders. Borremans wil hier ironie weergeven en ons ook een tweede en derde keer laten kijken, zodat we wel zeker zijn over wat we zien...

Zaal 3 spitst zich toe op 'Dwalingen'. De geportretteerde personages negeren ons to-taal en dat komt nog het beste tot uiting bij 'The Lid', waar je een naakt vrouwenlichaam ziet afgebeeld maar met een beschilderd bord op de plaats waar je een hoofd verwacht. We vragen ons af of het personage dood is ... en of het bord een verwijzing is naar 'het betalen van de veerman' bij de overgang naar de onderwereld... wie zal het zeggen? Ook 'Eating the beard' is "weird": een jonge vrouw eet haar eigen baard! Onze gids verwees hier naar de voorliefde van Borremans voor de Spaanse kunstenaar Diego Velasquez(1599-1660).

In zaal 4 komt de 'Rebellie' van Borremans naar voren. De serie 'Fire from the Sun' concentreert zich op gruwelijke wijze op kinderfiguren in een landschap van afgehakte ledematen of huilende engeltjes-bengeltjes-duiveltjes die verbrand door de zon een onnatuurlijk rode huidskleur hebben gekregen. De kinderfiguren doen ons denken aan de cherubijntjes van Michelangelo, maar hier in een heel andere en haast gruwelijke setting ...het brengt een ongemakkelijke spanning teweeg.

In zaal 5 met 'Onbeschilderde doeken' worden de harde en koude kleuren op monumentale formaten in the picture gezet. We zien hier slecht geassembleerde wapens (Large Rocket) in een haast komische setting (Poppy). Borremans verhult menselijke vormen in bodysuits waardoor ze haast een seksuele lading krijgen of ook kunnen verwijzen naar een lijkzak. Het is maar hoe je het bekijkt! Er mag ook gelachen worden in een museum, volgens onze gids: 'The Prop II' en 'The Bird' bieden ons een aantal bijzondere goede grappen en paradoxale wendingen waarmee we onze lachspieren even kunnen laten werken.

Zaal 6 verwijst met 'Stil leven' naar de voorliefde van Borremans voor de 'oude meesters'. Het stilleven is immers een traditie in de Westerse schilderkunst om (nutteloze) voorwerpen met verschillende textuur samen te brengen op een canvas en te spelen met licht en schaduw. 'Magnolias' is de meest 'leesbare' metafoor van een stilleven: een reeks verwelkte bloemen in een vaas. Maar je ziet als het ware de blaadjes van de bloemen vallen... In 'The Pope' zie je een verwijzing naar het portret van Paus Innocentius X van

Velasquez en naar de gedenkwaardige hernieuwde interpretatie ervan door Francis Bacon. Vooral de kleuren en het gebruik van de groteske rode kegel is haast sureëel.

In de laatste zaal willen de 'Portretten' ons confronteren, hoewel de personages ons nooit direct aankijken. We zien ogen die afgewend zijn en gezichten die daardoor vreemd aandoen.

Bovendien portretteert Borremans ook een aap in 'The Monkey' en bedekte of anonieme personen in 'Miranda' en 'The Driver'. Het kan haast niet ongemakkelijker worden, maar in 'The Talent' wordt een jong kwetsbaar jongetje afgebeeld als een stoere cowboy, waardoor we het gevoel krijgen dat er hier iets niet klopt of 'fake' aandoet. Maar het meest opvallende portret is dat van de naakte vrouw, als enige ontkleed in de hele zaal. 'Seated Nude' uit 2022 is niet ingelijst en toont de vrouw in het hier en nu en zonder al haar 'onvolmaaktheden' te fotoshoppen.

Michaël Borremans is een meester in het uitbeelden van paradoxen, generieke gezichten, lusteloze of verholde lichamen, doelbewuste herhalingen, artistieke dwangmatigheden, humor, ongemakkelijke situaties en nervositeit. Hij dwingt een zekere interactie met de kijker af, maar laat die dan achter met een gevoel van vervreemding. Je moet het maar durven en doen.

Ook bij deze tentoonstelling was de gids onmisbaar om ons een inzicht te geven in het werk en de denk- en zienswijze van Borremans. We mogen dankbaar naar huis met het stellige feit dat Michaël Borremans een stér is aan het hedendaagse kunstenaarsfirmament!

Met dank aan het Bestuur van VvdA voor de vlekkeloze voorbereiding en begeleiding ter plaatse.

Verlag : Leen Massei

Foto's : Rita Van Looy